

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 432 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Luis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'g'urta qilish xarajatlarini hisobi	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики	237
Худайбергенова Адалат Негматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqxonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Финансовое моделирование устойчивых стратегий: роль esg-факторов в оценке стоимости предприятия	422
Юлдошева Гулноза Абдинабиевна	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	

RAQAMLI TEHNOLOGIYALARNING KORXONALAR RISK BOSHQARUVIDAGI ROLINI SWOT TAHLILI ORQALI TADQIQ ETISHNING AHAMIYATI

Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li

FarDTU, ICHB fakulteti,
Menejment kafedrasi tayanch doktoranti
izzatikrom95@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada korxonalarda risk boshqaruvi jarayonini raqamli texnologiyalar orqali takomillashtirishning ahamiyati tahlil etiladi. Sanoat 4.0 va sanoat 5.0 raqamli texnologiyalarining risk boshqaruvidagi dolzarbligi SWOT tahlili negizida tadqiq etiladi. SWOT tahlili va risklarga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar, o'zaro matritsaviy holatda bir jadvalga keltirilib, SWOT tahlilidagi 4 jihatning har birida, zamonaviy raqamli texnologiyalarning risk boshqaruviga ta'siri tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: SWOT tahlili, sanoat 4.0, sanoat 5.0, riskga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar, AI, blokchein, narsalar interneti, sensorli texnologiyalar, 1 shaxs segmentatsiyasi va boshqalar.

Abstract: This article analyzes the importance of improving enterprise risk management through digital technologies. The relevance of Industry 4.0 and Industry 5.0 digital technologies in risk management is examined based on a SWOT analysis. SWOT analysis and internal and external factors affecting risks are presented in a table in a matrix format, and the impact of modern digital technologies on risk management is analyzed in each of the 4 aspects of the SWOT analysis.

Key words: SWOT analysis, Industry 4.0, Industry 5.0, internal and external factors affecting risk, AI, blockchain, Internet of Things, sensor technologies, 1 person segmentation, etc.

Аннотация: В этой статье анализируется важность улучшения управления рисками предприятия с помощью цифровых технологий. Актуальность цифровых технологий Индустрии 4.0 и Индустрии 5.0 в управлении рисками рассматривается на основе SWOT-анализа. SWOT-анализ и внутренние и внешние факторы, влияющие на риски, представлены в таблице в матричном формате, а влияние современных цифровых технологий на управление рисками проанализировано в каждом из 4 аспектов SWOT-анализа.

Ключевые слова: SWOT-анализ, Индустрия 4.0, Индустрия 5.0, внутренние и внешние факторы, влияющие на риск, ИИ, блокчейн, Интернет вещей, сенсорные технологии, сегментация 1 человека и т. д.

KIRISH

Bugungi kunda korxonalar risk boshqaruviga yangicha yondashuvlarga qaratilgan tamoyillar va texnologiyadan foydalanishga jiddiy e'tibor qaratishlari lozimdir. Zero dunyo miqyosida tobora avj olib borayotgan raqamli texnologiyalarning yoyilib borishi, korxonalar uchun ham yangi imkoniyatlar eshigini ochadi, balki ushbu yangiliklar doirasida yuz berishi mumkin risklarni oldini olish qaratilgan faoliyatlarni olib borishlari zarurligini taqozo qiladi. Shu sababli korxonalar doimiy ravishda risk menejmentining sanoat 3.0 davrida yig'ilgan tajribalarini, bugungi raqamli texnologiyalari rivojlanishining maxsuli bo'lgan, sanoat 4.0 va 5.0 davridagi texnik imkoniyatlarga adoptatsiya qilishlari, qolaversa, ushbu zamonaviy raqamli sanoat inqilobi texnologiyalaridan foydalanish samaradorligini doimiy ravishda rivojlantirib borishlari zarurligi oshib boradi. Shu sababli dunyo miqyosida raqamli texnologiyalar orqali risklardan himoyalaniish, barcha korxonalar

faoliyatida ko'rina boshlandi. Qolaversa, "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish maqsadida raqamli infratuzilmani yanada modernizatsiya qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4022-sonli qarori[1] qabul qilinganligi ham, korxonalaridagi risk boshqaruvi uchun raqamli texnologiyalarining jalb etilishini yanada dolzarb ekanligini tasdiqlaydi. Qolaversa, 2027 yilga borib raqamli transformatsiyalar uchun global xarajatlar 3,9 trillion AQSh dollariga yetishi kutilmoqda [2]. Shu sababli, bu qadar yuqori, xarajatlarning global miqyosda bo'lishi, mahalliy korxonalarimiz uchun, raqamli texnologiyalar ta'sirining risk menejmentidagi dolzarbligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarning, sanoat 4.0 va sanoat 5.0 negizida SWOT tahlilidagi ishtiroki va buning risk menejmentidagi ahamiyatli jihatlari tahlil etiladi. Jadval ma'lumotlari keltirilib, risk menejmentida zarur bo'lgan SWOT tahlilining, raqamli texnologiyalar va ularning taraqqiyot natijasi bo'lgan, sanoat 4.0 va sanoat 5.0 orqali olib borilishi uchun, zaruriy tahlillar olib boriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

SWOT tahlilining asoschisi Albert Humphrey bo'lib, ushbu tahlilni biznes strategiyasida asosiy e'tibor sifatida ichki omillar (strengths(kuchli) va weakness (zaiflik)) va tashqi omillar (opportunities (imkoniyatlar) va threats (xatarlar))ni bir tizimga solib tahlil etgan[3]. SWOT tahlilining risk menejmentidagi ahamiyati va uni raqamli texnologiyalar yordamida yanada mustahkamlanishi, ushbu maqolaning zamonaviy risk menejmenti tahlilidagi asosiy o'zaglaridan bo'lib hisoblanadi. Zamonaviy sharoitlarda risk menejmentiga ta'sir etuvchi asosiy omillar bo'lib hisoblangan, sanoat 4.0 va sanoat 5.0 texnologiyalari va ularning global ta'sirni tadqiq etgan olimlardan Klaus Shvab [4], Fillip Kotler, Hermavan Kartajaya, Ivan Setiavan [5],[6], Jose G. Vargas-Hernandez [7], Koichi Nakamura [8], Michele Ben-Daya [9], Marta N. Rüßmannx [10], Patrik Ardito [11] kabi olimlarning tadqiqotlari, risk menejmentining bugungi kundagi tadqiqotlarida muhim ahamiyatga ega. Yuqorida keltirilgan olimlar ilmiy faoliyatlarida, bir tomon raqamli texnologiyalarning, sanoat 4.0 va sanoat 5.0 davrlarida, insoniyatga ta'sirini tahlil etgan bo'lsa, qolgan tomon sanoat 3.0 doirasidagi SWOT tahlilini amalga oshirgan. Ushbu maqolada esa, ikki guruh olimlar fikrlarining, risk boshqaruvida tadqiq etilishi ahamiyati muhokama qilinadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Korxonalarning risk boshqaruvida ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillarni tahlil etishda SWOT tahlili muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. SWOT tahlilining S(Strengths) kuchli va W(Weakness) zaif jihatlari, korxonalariga ta'sir etuvchi ichki omillarni, O(Opportunities) imkoniyatlar va T(Threats) xatarlar esa korxonalar riskiga ta'sir etuvchi tashqi omillarini tadqiq etadi.

Quyidagi jadvalda namunaviy SWOT tahlili va korxona riskiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar bog'liqligi matritsaviy ko'rinishda beriladi. (1-jadval)

1-jadval. Risk boshqaruvining SWOT tahlili orqali tadqiq etilishi

Ichki omillar	S(Strengths - kuchli jihatlari)	W(Weakness - Zaif jihatlari)
	Korxonaning ichki boshqaruvidagi boshqa korxonalarda yo'q muayyan xususiyat va risklarni oldini olish darajasi;	Korxonaning ichki boshqaruvidagi ehtimoliy kamchilik va risklar
Tashqi omillar	O(Opportunities - Imkoniyatlar)	T(Threats - Xatarlar)
	Korxonaga ta'sir etuvchi tashqi omillarning korxonaning kelajakdagi faoliyatidagi ijobiy jihatlari	Korxonaning maqsadga erishishida g'ov bo'luvchi salbiy tashqi ta'sirlar

Manba: muallif ishlanmasi

Yuqoridagi jadvaldan shunday xulosaga kelish mumkinki, SWOT tahlili orqali olib borilgan korxona riskiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillarning tadqiqi, barcha omillar o'rtasida matritsaviy bog'liqlik darajasini aniqlashga yordam beradi. Shuningdek, sanoat 4.0 va sanoat 5.0 taraqqiyoti natijasida yuzaga kelgan risk boshqaruvidagi raqamli texnologiyalarning ta'sirini SWOT tahlili orqali strategik baholash, zamonaviy sharoitlarda risk menejmentining asosiy jihatlardan biri bo'la oladi. Sanoat 4.0 va sanoat 5.0 texnologiyalaridan foydalanish

ko'nikmalarini shakllantirish va uni amaliyotga tatbiq etish bugungi kunda mahalliy korxonalar uchun dolzarb masalalardan biri bo'la oladi.

"Industriya 4.0" atamasi 2011-yilda Yevropada paydo bo'lib, Gonnover shahridagi sanoat ko'rgazmalaridan birida Germaniya hukumati tomonidan axborot texnologiyalarini ishlab chiqarishga keng tatbiq etilishi e'lon qilingandi. Buning uchun rasmiy shaxslar va mutaxassislar ishtirokida tuzilgan maxsus guruh tomonidan Germaniyadagi sanoat korxonalarini "aqlli" korxonalarga aylantirish strategiyasi ishlab chiqildi. Bundan o'rnak olib, boshqa davlatlar ham yangi texnologiyalarni tatbiq etishga kirishdilar va hozirda "Industriya 4.0" g'oyasi butun dunyoni zabt etishni boshladi. Voqelikning negizini anglatuvchi "Ashyolarning interneti" (Internet of things - IoT) yoki "Barcha narsaning interneti" (Internet of everything) nomli yanada umumiy atama mavjud bo'lib, unga ko'ra, mavjud internet tarmog'iga oddiy narsalarning ham ulanishini tushunamiz. Bu hamma narsaga taalluqli bo'ladi – maishiy texnika, jihozlar, avtomobillar, binolar va albatta, sanoat va qishloq xo'jaligini qamrab oladi. Shunday qilib, "Industriya 4.0" bu – "Ashyolarning interneti" omillarini ishlab chiqarishga tatbiq etishdir" [12]. Shuning uchun narsalar internetining SWOT tahlili orqali korxonalar risk boshqaruvidagi ahamiyatini yoritish sanoat 4.0 texnologiyasining risk menejmentidagi ahamiyatini ko'rsatib beradi. "Ashyolar interneti" deganda, jamiki qurilma va texnikalarning internet orqali bog'langan tizimli aloqadorligini tushunish mumkin.

Quyidagi namunaviy jadvalda "Narsalar interneti" (IoT)ning SWOT tahlili negizidagi risk boshqaruvidagi xususiyatlari ko'rsatilgan. (2-jadval)

2-jadval. "Buyumlar interneti"(IoT)ning SWOT tahlili negizida risk boshqaruvidagi xususiyatlari

	S(Strengths - kuchli jihat)	W(Weakness - Zaif jihat)
Ichki omil	Korxonaning eng zamonaviy raqamlashtirilgan texnikalarga ega ekanligi; Korxonaning axborot almashish jarayonidagi raqamli texnologiyalardagi ustunlik darajasi; Korxona faoliyatini monitoring qilish va istiqbolini prognoz qilishda raqamlashtirilgan qurilmalar o'rtasidagi ma'lumotlar tahlili tezkorligi darajasi;	Korxonaning kiberxavfsizlik tizimidagi nuqsonlar darajasi; Korxona hodimlarining raqamli texnologiyalardan foydalanishda yetarli malakaga ega emaslik darajasi
	O(Opportunities - Imkoniyatlar)	T(Threats - Xatarlar)
Tashqi omil	Internet tezligi, raqamli texnologiyalar rivojlanishining korxonaning raqamli risk boshqaruvidagi axborot tezligining oshishiga ta'siri; Omnikanallar, online platformalar shakllanishi uchun zarur bo'lgan raqamli segment savodxonligi holati; 1 shaxs segmentatsiyasi va uning ijobiy istiqbollari;	Korxona risk boshqaruvida maxfiy ma'lumotlarning kiberxujumlar natijasida o'g'irlanishi, zararga uchrashi xavfi Raqamli texnologiyalarning joriy etilishiga ta'sir etuvchi salbiy ijtimoiy omillar

Manba: muallif ishlanmasi

Sanoat 4.0 orqali olib borilgan SWOT tahlilining risk menejmentida qo'llanilishi, korxonalar uchun doimiy ravishda korxona riskiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillarni, raqamli monitoring qilish va korxonada raqamli texnologiyalarni takomillashtirishga bo'lgan rag'batini oshiradi. Narsalar interneti orqali, internet orqali kommunikatsiya olib boruvchi barcha texnika va tizimlarning risk menejmentiga jalb etilishi osonlashadi.

Sanoat 5.0 va uning SWOT tahlilidagi jarayonlardagi jihatlarni o'rganish, ushbu texnologiyalar orqali amalga oshiriladigan risk boshqaruvining muvofiq strategiyasini ishlab chiqishga ko'mak beradi.

Sanoat 5.0 o'zining hayot sifatini va dunyoni yaxshilash uchun ilg'or texnologiyalardan foydalanadigan barqaror, aqlli va to'liq bog'langan jamiyat sifatida ta'riflanadi. Bunday jamiyat xizmatlar, platformalar va raqamli infratuzilmalarga asoslangan bo'lib, ular o'z navbatida AI, kengaytirilgan va virtual reallik, blokcheyn va narsalar interneti kabi texnologiyalarga asoslanadi[13]. Xulosa qilib aytganda sanoat 5.0 sanoat 4.0 ning yanada kuchaytirilgan raqamli texnologiyalarga asoslangan davomi bo'lib, AI, kengaytirilgan haqiqat, virtual haqiqat, blokcheyn kabi yangiliklarga ega sanoatdir.

SWOT tahlilining sanoat 5.0 doirasida olib borilishi, korxonalar risklari boshqaruvida, yangi raqamli texnologiyalarning ta'sirini, yanada kuchliroq aniqlashga yordam beradi. Quyidagi jadvalda korxonalar risk menejmentida SWOT tahlilining sanoat 5.0 orqali olib boriluvchi jihatlari ko'rsatilgan.

3-jadval. Korxonalar risk menejmentida SWOT tahlilining sanoat 5.0 orqali olib boriluvchi jihatlar

Ichki omil	S(Strengths - kuchli jihat)	W(Weakness - Zaif jihat)
	Korxonaning eng zamonaviy texnikalarga ega ekanligi va ularning AI, sensorli texnologiyalar bilan uyg'ulashganligi; Korxonaning axborot almashish jarayonidagi inson omili va AI o'rtasidagi hamkorlikning rivojlanish darajasi; Korxona faoliyatini monitoring qilish va istiqbolini prognoz qilishda raqamlashtirilgan bulutli hisoblash, kengaytirilgan haqiqat va blokchein o'rtasidagi ma'lumotlar tahlili tezkorligi darajasi;	Korxonaning bulutli texnologiyalardan foydalanishda kiberxavfsizlik tizimidagi nuqsonlar darajasi; Korxona hodimlarining va AI texnologiyalari bilan ishlashga yetarli malakaga ega emaslik darajasi;
Tashqi omil	O(Opportunities - Imkoniyatlar)	T(Threats - Xatarlar)
	AI rivojlanishi, blokchein va bulutli hisoblash n texnologiyalari rivojlanishining korxonaning raqamli risk boshqaruvi ijobiy ta'siri; Omnikanallar, online platformalardagi AI ishtirokining yangi segmentlarni shakllantirishdagi roli; B2B, 5A tamoyillarini rivojlantirishning ulkan imkoniyatlari	AI ning kelgusidagi potensial nomuvofiqlik xavfi; Raqamli texnologiyalarning joriy etilishiga ta'sir etuvchi salbiy ijtimoiy omillar;

Manba: muallif ishlanmasi

SWOT tahlilining risk menejmenti faoliyati uchun, sanoat 5.0 negizida olib borilishi, AI, blokchein, kengaytirilgan haqiqat, bulutli hisoblash texnologiyalarining narsalar internetining rivojlangan munosabatlar tizimida shakllantirilgan shakli bo'lib, risk boshqaruvi uchun zarur bo'lgan barcha potensial omillar va sabablarni tizimli ravishda yanada kuchli raqamli tadqiqotga asoslangan holda olib borilishiga imkon beradi. 1 shaxs segemntatsiyasi tamoyili esa, korxonaning segment risklari boshqaruvidagi, muhim tomoniga bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sanoat 4.0 va sanoat 5.0 texnologiyalarini SWOT tahlili orqali, korxonalar risk boshqaruvida joriy etishlari, risk xarajatlarini kamaytiradi, qolaversa, raqamli texnologiyalarning SWOT tahlilidagi 4 omillar tarkibida qanday vazifaga ega bo'lishlari va qay tarzda risk boshqaruvida ishtirok etishlarini aniqlab olishlariga yordam beradi.

Mahalliy korxonalarda risk boshqaruvida sanoat 4.0 va sanoat 5.0 tamoyillarini SWOT tahlilida risk boshqaruvi uchun qo'llashda bir qancha qiyinchiliklar mavjud bo'lib quyidagi takliflar orqali ushbu qiyinchiliklar bartaraf etiladi.

- Korxona hodimlarining raqamli texnologiyalar savodxonligi darajasini oshirish;
- AI, kengaytirilgan haqiqat, blokchein, bulutli hisoblash texnologiyalarini, korxonaning raqamlashtirilgan sensorli texnikalarida ishlash prinsiplarini ishlab chiqish;
- Muqobil AI ilovalarini qo'llash, ushbu ilovadan foydalanish savodxonligini hodimlar o'rtasida rivojlantirish;
- Marketing faoliyatida 1 shaxs segmentatsiyasi tamoyilini segmentni saqlash risklari boshqaruvi yonaltirishda AI imkoniyatidan maksimal foydalanish;
- B2B, 5A tamoyillarini raqamli texnologiyalar bilan rivojlantirish;
- Korxonaning kiberxavfsizlik tizimida kuchli buzilmas, avtomatik himoyali dasturiy ta'minotlarni ishlab chiqish;
- Raqamli texnologiyalar va narsalar interneti orqali raqamli sotsiologik tadqiqotlar olib borish, segmentning potensial risklarini aniqlash;
- Omnikanallar va raqamli platformalarni shakllantirishda, eng ilg'or raqamli ilovalardan foydalanish;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. <https://president.uz/oz/lists/view/2302>
2. <https://www.statista.com/statistics/870924/worldwide-digital-transformation-market-size/>
3. Humphrey, A. (2005) SWOT Analysis for Management Consulting. SRI Alumni Newsletter. SRI International, United States.
4. The fourth industrial revolution by Klaus Schwab World Economic Forum© 2016 – All rights reserved ISBN-13: 978-1-944835-01-9 ISBN-10: 1944835016 REF: 23121
5. MARKETING 4.0 Moving from Traditional to Digital Copyright 2017 by Philip Kotler, Hermawan Kartajaya, and Iwan Setiawan. All rights reserved. Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey Published simultaneously in Canada
6. PHILIP KOTLER HERMAWAN KARTAJAYA IWAN SETIAWAN MARKETING 5.0 TECHNOLOGY FOR HUMANITY Copyright © 2021 by John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved. Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. Published simultaneously in Canada
7. Vargas-Hernandez, J.G. (2021). Industry 5.0: A Human-Centric Solution. International Journal of Advanced Manufacturing Technology, 112(9-12), 2817–2829.
8. Nakamura, K., & Takeda, Y. (2022). Industry 5.0: Human-Robot Collaboration in Manufacturing. Robotics and Computer-Integrated Manufacturing, 73, 102204.
9. Ben-Daya, M. (2021). Toward Industry 5.0: A Framework for Sustainable and Resilient Manufacturing. Journal of Manufacturing Systems, 59, 120-131.
10. Rüßmann, M.N., & Kumar, A. (2023). From Industry 4.0 to Industry 5.0: A Human-Centric Transformation. Computers in Industry, 140, 103607.
11. Ardito, P., & Messeni Petruzzelli, A. (2022). Industry 5.0: Business Opportunities and Human-Centered Innovation. Technological Forecasting and Social Change, 176, 121414.
12. <https://uza.uz/oz/posts/industriya-4-0-to-rtinchi-sanoat-inqilobiga-tayyormizmi-22-02-2018?ysclid=mbgy3ltk5h293159691>
13. <https://www.linkedin.com/pulse/what-industry-50-important-things-know-octavic>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>